

ОГЛЯД ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ.

Сучасні спеціалісти стурбовані зростанням негативних тенденцій і фактів у становищі сім'ї та внутрішньородинних стосунках, багато в чому зумовлених кризовим становищем українського суспільства. Сім'я є визначною складовою існування людини – це особливий життєвий світ, у якому здійснюється фізичне, виховне, культурне зростання, а також соціальна інтеграція індивідуума.

Вагомий внесок у вивчення проблеми розвитку особистості в сім'ї та характеру взаємовідносин між батьками та дітьми зробили такі вчені, як (Д.Баумрінд, 1955), (О.Блинова, 2015), (Г.Варга, 2011), (В.Гарбузов, 1994), (А.Гречишкіна, 2010), (І.Крупник, 2015), (Т.Яблонська, 2014).

Метою нашого дослідження, яке триває з 2018 по теперішній час (Г.Крупник, 2018), є вивчення індивідуальних психологічних особливостей осіб підліткового та юнацького віку, що проживають разом зі своїми сиблінгами у нуклеарних сім'ях. Нами опрацьовано 265 анкет респондентів, вік яких коливається у межах діапазону від 15 до 20 років, середній вік складає 16,82. Із них 23,4% особи чоловічого роду, а 76,6% жіночого. Дані оброблені за допомогою програми IBM SPSS Statistics 27.0: $\chi^2=1,374$; $p=0,05$; $df=2$; $\phi =0,072$; V Крамера = 0,072.

Склад нуклеарної сім'ї: повна – 65,7%, розлучена – 21,8%, повторно створена – 12,5%. $\chi^2=10,850$; $p=0,025$; $df=4$; $\phi =0,202$; V Крамера = 0,143.

Середньостатистичні дані щодо дітей у родині за порядком народження:

- первісткові (47,5%) у середньому 16,55 років, наступні діти у цій родині молодші за нього на 6,17 років, 9,29 та 11,3 відповідно;
- другій дитині (41,1%) у середньому 16,90 років, старшій дитині на 7,84 роки більше, а наступні діти молодші на 6,63 та 10,3 років відповідно;

- третій дитині (9,1%) у середньому 17,33 років, старшим дітям на 11,42 та 6,8 років більше, а наступні діти молодші на 6,33 та 9,33 років відповідно;

- четвертій дитині (2,3%) у середньому 16,67 років, старшим дітям на 13,66, а також 11,16 та 8,66 років більше, а наступна дитина молодша на 4,67 роки відповідно.

Нами було виявлено, що теплі стосунки не склалися з жодним із батьків у першої дитини (3,2%), у останньої дитини за порядком народження у сімейній ієрархії (5,2%). Теплі стосунки склалися з татом у першої дитини (7,2%), у середньої дитини (12,0%), у останньої дитини (11,3%). Теплі стосунки склалися з мамою у першої дитини (71,2%), у середньої дитини (64,0%), у останньої дитини (58,3%). Теплі стосунки склалися з обома батьками у першої дитини (18,4%), у середньої дитини (24,0%), останньої дитини (25,2%). $\chi^2=5,827$; $p=0,05$; $df=6$; $\phi =0,148$; V Крамера = 0,105.

На запитання «Чи змінювалися ваші стосунки із братами/сестрами впродовж життя?» респонденти відповідали, спираючись на таку шкалу:

- Були і залишаються хороші (65,56%)
- Були і залишаються погані (10,08%)
- Були хороші, стали погані (7,98%)
- Були погані, стали хороші (16,38%)

На запитання анкети «Причина, чому ваші стосунки з братами/сестрами складаються позитивно» респонденти надавали такі відповіді:

- Взаєморозуміння (33,69%)
- Ми – одна сім'я (24,37%)
- Турбота один про одного (23,29%)
- Спільні інтереси (10,39%)
- Різниця у віці (7,53%)
- Якщо мені дозволено домінувати (0,73%)

На запитання анкети «Причина, чому ваші стосунки з братами/сестрами складаються негативно»:

- Конфлікти, непорозуміння (36,67%)
- Різні погляди та характери (32,66%)
- Різниця у віці (15,33%)
- Якщо намагаються домінувати наді мною (12,67%)
- Стосунки з батьками (2,67%)

Із відповідей досліджуваних видно, що чим більше дітей у батьківській сім'ї, тим більше їх планується і у власній, а от відносно велику різницю між своїми майбутніми дітьми планують середня та остання дитина із нуклеарної сім'ї.

За допомогою кореляційного аналізування Пірсона ми дійшли таких висновків, що на бажання мати велику кількість у майбутньому власних дітей у першої дитини впливає такий чинник, як співробітництво з матір'ю ($r=0,261$; $p=0,003$); надання автономності з боку батька ($r=0,269$; $p=0,005$); прийняття батьком ($r=0,266$; $p=0,006$), а також товариськість між первістком і його сиблінгами ($r=0,271$; $p=0,002$). Остання дитина висвітлює такі показники, як емоційна близькість з матір'ю ($r=0,269$; $p=0,004$); авторитетність матері ($r=0,279$; $p=0,003$); наявність позитивних минулих подій під час опису життя родини ($r=0,323$; $p=0,003$).

У подальших дослідженнях планується звернути увагу на батьківський стиль виховання, адже вважаємо його вагомим фактором, що сприяє позитивному сценарію під час розвитку сиблінгових взаємин. Тому вважаємо за необхідне більш ретельно вивчити показники батьківсько-дитячих стосунків.

Анотація

Крупник Г.А. Огляд емпіричного дослідження сімейних стосунків. *Дванадцяті Сіверянські соціально-психологічні читання: Матеріали Міжнародної наукової онлайн-конференції (26 листопада 2021 року, м.*

Чернігів) / За наук. ред. О. Ю. Дроздова. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2022. Т.1. С. 93–96.

У статті висвітлюється вагомий внесок вчених у вивчення проблеми розвитку особистості в сім'ї та характеру взаємовідносин між батьками та дітьми. Описані результати вивчення індивідуальних психологічних особливостей осіб підліткового та юнацького віку, що проживають разом зі своїми сиблінгами у нуклеарних сім'ях. Виявлено, що теплі стосунки не склалися з жодним із батьків у першій дитині (3,2%), у останній дитині за порядком народження у сімейній ієрархії (5,2%). Теплі стосунки склалися з татом у першій дитині (7,2%), у середній дитині (12,0%), у останній дитині (11,3%). Теплі стосунки склалися з мамою у першій дитині (71,2%), у середній дитині (64,0%), у останній дитині (58,3%). Теплі стосунки склалися з обома батьками у першій дитині (18,4%), у середній дитині (24,0%), останній дитині (25,2%).

Ключові слова: сиблінги, дитячо-батьківські взаємини, нуклеарна сім'я.